

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om Sogne-Baadets Lösning og Hr. Professor Clausen

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om Sogne-Baadets Lösning og Hr. Professor Clausen", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 5. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1834_529-txt-shoot-idm180/facsimile.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

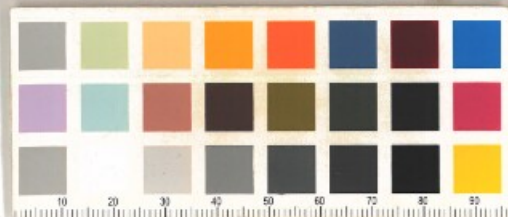
[Læs CC0-erklæringen](#)

dens fredelige Tone til en stor Brøbe, ja han lod det end ikke være nok isfor at sige mig mange Uartligheder i den Aalebning, men har i Kar maalt mig Stiepen fuld, ved at besynde Bogen for den djævelske Paasand „at Forsagelse af Synd, og alt Dødt, som er Gud misbehageligt, er en Forvansking af den kristne Daab, en Afkæffelse af Daabens Pagt, en Ophævelse af Kirke-Samfundet med Fædrene og den ægte kristne Menighed.“ Mindst skulde Man troet, at en Læser, der indsyder saadan Daarelske-Snak i en Bog, der er ligesaa fri derfor som let at forstaae, at han var Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet, og at han der fæstede over min fredelige Bog, var Hr. Professor Clausen, der umægtelig høit kunde trænge til at komme i en fredeligere Stilling til Lovene for den Danske Stats-Kirke; men blandt Verdens mange Urimeligheder som alligevel findes virkelige, er dog ogsaa denne, og da jeg isfor kun forgiæves stræbte at henvende Hr. Professorens Opmærksomhed paa det ligesaa urimelige som ubillige i hans Afserd, vil jeg nedig i Kar igjen giere mig forgiæves Uærlighed.

Men nægtet jeg naturligvis under nærværende Omstændigheder hverken behøve eller har Lyft til at andse og drosse hvad Hr. Professoren finder for godt at skrive om mig og mine Bøger, saa dog hverken kan eller bør jeg tie, naar jeg troer, hans frække Paasande, der, trods al Giendrivelse, idelig gientages, kan giere Skade. Litterær ufædelig er nu vist nok i mine Dine al Professorens Skrift imod mig, hvem han aldrig endnu har været aandelig

at møde; men borgerlig kunde det dog maa-
ste nok giere Skade, at Professoren, der nu oven-
i-købet staaer i Spidsen for vort eneste Theo-
logiske Facultet, slynger Dan-Straalen mod
min lille Bog om Daabs-Pagten, som et grueligt
Uhyre; thi derved kunde Opmærksomheden bortledes
fra dens virkelige Indhold, som dog alle Fredens
og Samvittigheds-Frihedens sande Venner
maa endte taget under moden Overveelse.

Til nu at afvende denne Skade ved jeg intet
bedre Middel end at skrive en ny lille Bog, der end
mere fremhæver Sagen og er, om muligt, endnu
lettere at forstaae og vanskeligere at misbruge, og ene
fra denne Syns-Punkt beder jeg Læseren betragte
disse Blade „om Sogne-Daandets Løs-
ning“, som ei fra nogen anden Side giere Strab
paa mindste Værd, og som jeg er nødt til at giere
saa knappe paa Indhold som muligt, for at det skal
holde des haardere at forrykke Syns-Punkten. Naar
Man i Krig besyldes for at være rykket frem og
blevet slaet, hvor Man aldrig har tænkt at komme,
da er det den bedste Giendrivelse at rykke frem, hvor
Man virkelig staaer, og tilbyde Slag; thi kommer
der ikke Andet ud af, maa det dog blive klart, baade
hvor Man har sin Stilling og hvad der først maatte
ske, for Modstanderen med mindste Grund kan tri-
umphere!

Hr. Stiftsprovst Clausens håndfaste Bægring ved at forrette Daaben efter Ritualet, og hans Son Hr. Professorens dristige Forlangende, at vor Daabs-Pagt desaarjag, uden alt Hensyn paa muelig Forargelse eller Klogskabs Indvendinger, skal forandres efter hans og hans Hr. Faders Høved, disse Ting har, som Man veed, gjort det soleklart, hvad vel længe var vitterligt nok, men hvorom dog Mange syntes at tvivle: at der virkelig i den Danske Stats-Kirke findes to modsatte Partier, af hvilke det ene, med de Hr. Clausen i Spidsen, absolut vil have Stats-Kirkens Indretning og især Daabs-Pagten forandret, medens det andet, hvortil jeg hører, vel fornøjet med alt det Anordnede, især urokelig vil holde fast ved Stats-Kirkens tusindaarige Daabs-Pagt, som vi troe, er den Christne Kirkes oprindelige Pagt, hvorved Daaben som et stort Raade-Middel er betinget, og hvorfra derfor Jagen, som vil have Gavn af sin Daab, kan vige.

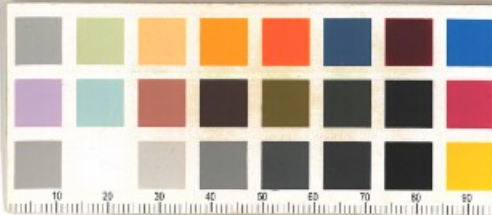
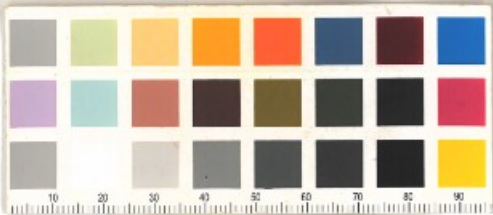
Hvad er nu herved at gjøres? Skal de Hr. Clausen og deres Tilhængere tvinges til al lade den gamle Daabs-Pagt oprette med deres Born, og naar de selv vil være Præster, oprette den Samme med alle de Born, de debe; eller skal den gamle Daabs-Pagt afskaffes, og vi, der ei kan give Slip paa den, behandles som fanatiske Dyrerere; eller skal begge Partier faae Lov til at følge deres Tro og Overbeviisning, men nodes til dermed at noies og lade hinanden borgerlig i Fred, mens Aanderne viese og Frugterne tale?

Dette, indseer Man let, er det store Praktiske

Spørgsmaal i vor Stats-Kirke, paa hvis Besvarelse mange Menneskers Samvittigheds-Fred, Trost og Haab, saavel som deres hele himelige Belsked, kan komme til at beroe, medens det er lutter theoretiske Spørgsmaal i Skolen: hvem der egentlig tænker rigtigt om Aande-Verdenen, om det Aarsenlige i Christendommen og om dens oprindelige Skikkelse, Ting, hvorom man kan tvistes til Domme-Dag, uden at overbevise hinanden, men ogsaa uden at derved stee nogen Ulempe, naar blot ikke den verdslige Øvrighed tager Parti og vil tvinge Regens Overbeviisning.

Efter den frysende Harm, Hr. Professor Clausen har udstødt over min lille Bog om Daabs-Pagten, maatte Man nu vel formode, at jeg havde drevet paa den første Besvarelse af det Praktiske Spørgsmaal og paastaet: at baade han og hans Hr. Fader og hans Hr. Svoger skulde nodes til at finde sig i vor gamle Daabs-Pagt; men da dette nu var langt fra mig, saa synes Harmen at vise, at Hr. Professorens ei er fornøjet med selv at blive Daabs-Pagten frit, men vil have os tvinget til at opgive den med det Samme.

Nu, det Theologiske Facultet har, Gud stee Lov! slet ingen Pavemagt i Danmark, og, uagtet dets Stemme, naar den ei er aabenbar uefterrettelig, altid ved statskirkelige Spørgsmaal vil have Bægt, saa var det dog en stor Fornærmelse mod den Danske Regiering, om vi noget Dieblis kunde troe, den, for at sige det Clausenske Parti, vilde node en Gæst, end sige mange Tusinde af sine troe Under-

saatter til at afsalbe fra Stats-Kirkens tusindaarige Daabs-Pagt, hvorpaa de bygge deres Saligheds-Haab.

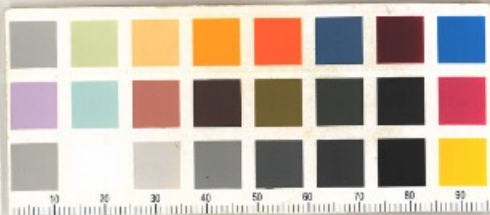
Derimod er jeg sikker paa, at den Danske Regjering med Glæde vilde gaar en *Middel-Bei*, hvorefter de Sindige paa begge Sider fandt sig tilfreds, naar en saadan *Middel-Bei* lod sig finde, der ikke førde til noget Bævre eller dog ligesaa Slemt som den nærværende Splid og Forvirring.

Hvad jeg tit har sagt, hvad den store Erfarings-Bog, Historien, har lært mig og Englands Exempel paa det Stærkeste bekræftet, det maa jeg ogsaa her gjentage: at den bedste *Middel-Bei* en Regjering kan gaar i Kirke-Sager er at gaar udenom dem, og selv naar Den finder det klogt at have en Stats-Kirke, lade det være aldeles frit, om Man vil høre til den eller selv sørge for sin Sjæl og Salighed, og vilde derfor den Danske Regjering ophæve Forbudet mod at forlade Stats-Kirken, da burde det være os paa begge Sider ligegyldigt, hvad der skete med Stats-Kirken, hvorefter de der ikke fandt sig fornøiede havde Lov at gaar ud. Hertil synes imidlertid den Danske Regjering for Diebliffet ikke slemt, og da ingen Regjering gennem et langt Tids-Rum har saa kiendelig repræsenteret Folket, vilde det rimeligvis ikke heller tænktes ret Mange, selv naar Man frærgener dem, der slet ikke kan begribe, hvorfor Man skulde studere, naar det ei førde til „Leve-Brod“ i Statens Tjeneste.

Vi maae altsaa tænke efter, om der ikke skulde gives en anden *Middel-Bei*, der var mere efter

Danmarks Hoved og førde dog omtrent til samme Maal? Opgaven er vistnok vanskelig, men Saameget er dog iølsk, at kan blot Kirke-Rådsmanden for Diebliffet blive laalelig og større Religions-Frihed i Stillehed forberedes ved at løse *Sogne-Baand*et, da er Reglet rundet med liden eller ingen Op-offrelse. Dette var min Paasand i den lille Bog om Daabs-Pagten, som Professor Clausen citerer for en ganske anden ligesaa „ubort som ubyre“ Paasand, og det være nu baade ham og alle Læsere sagt, at det ene og alene er hin Paasand, jeg her vil gjentage og udvile.

*Sogne-Baand*et bestaar, som Man veed, deri, at alle de der vore i et vist Sogn er ikke alene forbundne til at svare Tiende eller Præste-Penge til vedkommende Sogne-Præst, men ogsaa til at betjene sig af ham ved alle Kirkelige Handlinger. Blandt Disse er der nu nogle, saasom Brude-Messe og Jerdes-Paaastelse, hvorved det ei gior synderlig Forstiel, om de forrettes saa eller saa, da det kun er Kirke-Skikke, som ei vedkomme Saligheds-Sag; men ganske anderledes er det med begge den Christne Kirkes *Naade-Midler*: Daaben og Naderen, tilligemed den fra Barne-Daa-ben uadskillelige Confirmation (Bekræftelse) i Daabs-Pagten; thi vel kan der ogsaa ved Naademidernes Forvaltning være endel Villkaarligt, hvorpaa det ei saa næse kommer an, men det Væsenlige derved er de Tvende en Saligheds-Sag, og da paa Landet alle de Unge, der skal confirmeres, er forpligtede til at lade sig undervise i deres Christen-

dom af Sogne-Præsten, faaer Sogne-Baadet derved en Stramhed, som under de nærværende Omstændigheder gjør det uaaaleligt.)

Saaalange nemlig Forordningerne i en Stats-Kirke om Raade-Midlernes Forvaltning og Confirmand-Underviisningen er kristelige og de virkelig følges af Præsterne, da har de Christne ikke synderlig Grund til at besvare sig over Sogne-Baadet, thi Raade-Midlernes Virkning beror ikke paa Præstens Personlighed, og Kiendt Confirmand-Underviisningen for en stor Deel beror derpaa, er dog selv en daarlig Underviisning taalelig, naar den ikke strider mod Daabs-Pagten. Nu derimod, da Forordningerne vel ere kristelige men følges af Mange kun foraaavidt de selv finde for godt, nu indseer Man let, at hvor de Lutheriske Christne har Sogne-Præster, som hverken vil oprette deres Daabs-Pagt med Børnene eller bekræfte dem i den, altsaa naturligvis endnu mindre undervise dem efter den, der skulle de Lutheriske Christne under en Samvittigheds-Tvang, som er himmelraabende. Baandet har imidlertid aldrig været saa stramt, som det netop i den sidste Tid er blevet, thi for de senere Anordninger om Alnue-Skolevæsenet, lod Bønderne deres Børn gaae til Læsning og confirmere i eller uden Sognet, som de lyiede, og en Løsning heraf finde vi endnu i Kiøbenhavn, hvor dog de fleste Forældre endnu har Lov til at afgjøre, hos hvilken Præst de vil have deres Børn underviste og confirmerede. Her er Sogne-Baadet ogsaa løst i Henseende til Radvæ-

ren og behøvede altsaa kun at løses ved Daaben, for at labe den Stramhed, der besværer Samvittigheden.

Naar jeg taler om Sogne-Baadets Løsning, mener jeg altsaa slet ikke Andet, end at Daaben blev i Kiøbenhavn ligesaa fri som Confirmationen og Radværen i langstommelig Tid uden mindste Ulempe har været, og at denne Frihed udstræktes til hele Riget.

Derfor nu enten Professor Clausen eller Andre paastod, at den Enkle Frihed kun vilde nytte lidt til at berolige Gemytterne og afhjælpe Forvirringen, da kunde de vist nok anføre Grunde for denne deres Mening; men det kan jo dog alle Upartiske see, at Forslaget er uskyldigt, og at et Løse-Middel, der intet koster og aldrig kan skade, dog nok var værdt at prøve i en forvirret Sygdom. Er nemlig Confirmationen fri i Kiøbenhavn, hvor den betales, kan den dog sagtens ogsaa være fri paa Landet, hvor det er Præsterne forbudt at lade sig betale for den, og hvad Barne-Daaben angaaer, da kunde det Par Skilling, den sædvanlig smider af sig, dog vel ikke komme i Betragtning, hvor det gjælder en Samvittigheds-Sag; men selv om saa var, kunde jo Den, der lod sit Barn døbe uden Sognet, forpligtes til at erlægge Kiendelsen ved Forretningens Indførelse i Sognets Kirke-Bog.

Naar jeg altsaa foreslaaer Sogne-Baadets Løsning, da foreslaaer jeg aabenbar en uskyldig og let iværksættelig Ting, der eventyrligt langt fra at være os fremmed, har i langstommelig Tid fundet Sted midt

iblandt os, netop der, hvor, efter Sagens Natur, Friheden til at vælge mellem Præsterne maatte blive stærkest benyttet og kunde snarest forløsrne, uden at dog deraf er flydt mindste Mængde som var værd at nævne.

Hvem der altsaa vil nægte dette Forslag sit Bifald (end sige i den Alenehed udførelse mig for Nationalisme) jeg veed ikke hvad maa nødvendigvis enten være en svoren Fiende af Samvittigheds-Frihed, eller han maa antage, at Denne slet intet vandt derved. Hvem der nu er det Første, han brænder demærker derved i mine Dine sig selv, og det er altsaa uskyldigt at ville oplyse Noget i aandelige Ting, der luffer Dinene for det Klareste, vi kan sige, som uirrigt er, at da Enhver af os selv maa gjøre Gud og sin Samvittighed Regnskab for, hvordan han forarbejder sin Saligheds Sag, bliver det ogsaa aabenbar Enhvers egen Sag, hvori intet andet Menneske har Ret til at blande sig imod vor Villie, med mindre vi er gale nok til at paastaae det er os en Saligheds-Sag at gjøre Andre Fortræd. Hvem der antager det Sidste, nemlig at Sogne-Baadets Løsning slet ikke vilde være nogen Binding for Samvittigheds-Friheden, maa nødvendigvis paastaae, at alle Stats-Kirkens Præster troe, tænke og tale eens, og da det Mobbatte er vidtlyst, kan Spørgsmaalet aldrig være: om der vindes mere Samvittigheds-Frihed ved Sogne-Baadets Løsning, men kun, om der kan vindes Saamegen som de Sindige paa begge Sider kan og vil nøies med.

At nu de Hrr. Clausen ikke finde, de kan

nøies med mindre Samvittigheds-Frihed end Frihed til paa deres Samvittighed at aflasse og udrydde Alt hvad de kalde Overtro og Morle, Sværmeri og Fanatisme, det synes klart nok, men da denne saakaldte Samvittigheds-Frihed paa et Paar ligner Paaske-Magi, faar de vel nedes til at give lidt bedre Klov, og skiondt jeg gjerne undte dem Frihed til at have en Kirke for dem selv og være Paver for hvem det kunde giøre lykkelige, saa synes mig dog, det var alt store Ting, naar de beholdt Lov til paa Stats-Kirkens Beskæftigelse fremdeles at nedrive dens tusindaarige Daarbs-Pagt og Alt hvad der i dens Rørdom mishager dem.

Med ganske anderledes Høie kunde Stats-Religionens troe Tilhængere klage over, at Sogne-Baadets Løsning gav dem fortaar en Samvittigheds-Frihed, da de allerede nu paa mange Steder maatte reise langt for at finde en luthersk-kriftelig Præst og havde al Grund til at frygte for endnu større Sjældenhed herester, da Hr. Professor Clausen faaer i Spidsen for Præste-Lærerne.

Til disse mine Troes-Forvaandte vilde jeg imidlertid sige: det er sandt, at de Præster i Stats-Kirken, der kan tillade eder, mangenseds ere tyndt faaede, og at det efter menneskelig Regning under nærværende Omstændigheder maatte bestandig blive værre, men ved Sogne-Baadets Løsning blev dog aabenbar Sællingen taaleligere, og da de fleste af eder dog neppe har lyst til at gaar ud af Stats-Kirken og selv sørge for Præster, bør I indsee, at Sogne-Baadets Løsning er det Bedste, der efter Omstændighederne

kan times eder. Juridisk ialt kan I vel sige, der burde ingen Præster være i Stats-Kirken, der afveg fra Stats-Religionen; men Regjeringen kunde jo for andre Stats-Religionen i Morgen, og da blev efter samme Grund-Sætning eders Præster fredløse der. Theoretisk rigtigt kan det vel ogsaa synes, naar I paastaar at de fra den gamle Stats-Religion afvigende Individuer burde finde deres Samvittigheds-Frihed uden for Stats-Kirken og allermindst i dens Geistlighed og Theologiske Facultet, men saalænge det ikke er tilladt at forlade Stats-Kirken, bortfalder dog af sig selv den praktiske Anvendelse, og naar jeg skal være upartisk, kan jeg ikke nægte, at Naturalisterne, som er altså i Landet, og fattede den Klippe hvorpaa Christi Kirke hviler, der have Afgang til Embederne i Stats-Kirken, saa skal Noget vises ud, maaske det blive de Christne.

Vil Man spørge, hvorledes dette hænger sammen med min gamle, til gjentagne Paastand, at fremfor Alt den Lutheriske Christendom har retmæssigt Krav paa den Danske Regjeringes Fortræfflighed, da svarer jeg, det er endnu min Overbevisning; men ligesom jeg alle Dage har misbilliget Samvittigheds-Tvang, med hvem den saa end overdes, saa indseer jeg daglig klarere, at Regjeringen vilde gjøre den Lutheriske Christendom ligesaa slet en Tjeneste som sig selv, ved paa Ny at ophøje den til herskende Religion, saa Frihed, samme Frihed, som det Andet Stat vil laale i sin Kirke, er Alt hvad vi maaske forlange, naar vi ei vil gaae ud, og ud bør vi ikke gaae, saalænge vi med frelst Samvittighed kan blive.

I Henseende til Præste-Lærerne vil en ophyst Regjering, som taaler mobsatte Partier i sin Kirke, vist nok sørge for, at begge Partier mellem dem har omtrent lige myndige Repræsentanter, eller gjøre en Forandring med den Theologiske Examen, som haver Misforholdet; men det vil være med Hensyn paa begge Partier, og den eneste billige Klage de Lutheriske Christne, efter Sogne-Vaandets Løsning, kunde gøre, var da at den Theologiske Underviisning ved Universitetet synes for Dieblillet udelukkende at være i det andet Parties Bold. Jeg siger det synes saa, thi de yngre Medlemmer af det Theologiske Facultet ere Publikum saa lidet bekendte, at Man har ingen Grund til at haabe, Hr. Professor Clausen blandt dem skulde finde nogen Mod-Vægt, og da alle Theologiske Studenter dog baade er forbundne til at høre Facultetets Forelæsninger og kan ene kalde dets gunstige Dom for Afgang til Geistligt Embede, saa synes vist nok for Dieblillet de Lutheriske Christnes Stilling i Stats-Kirken forsvundet. Naar imidlertid dette Misforhold, som Universitets-Directionen synes at have overseet, blev hævet, da tør jeg sige, at Sogne-Vaandets Løsning kunde styrke begge Partier al den Frihed, de i Stats-Kirken kan forlange, og ud af den vil jo dog Ingen af dem.

Saa snart nemlig Sogne-Vaandet var løst, saa Enhver kunde frit sege Sjæle-Sorgen for sig og Sine i Stats-Kirken, hvorefter han var at finde, da havde Regjeringen frie Hænder og kunde uden al Samvittigheds-Tvang tilstaa sine Præster en dogmatisk og liturgisk Frihed, der er nødvendig

for at de kan virke med Liv og Lyst, altsaa for at de rei kan gaae Staten, men var, under de nærværende Omstændigheder, et Nag for de bundne Menigheder, som vor Regering kun behøvede at staae for at afstyre det.

Saaledes staaer Sogne- og Baaendets Røstning for mig, som et let og simpelt Middel, hvorved ikke blot Samvittigheds-Tvingen og den deraf opstaaende Forbittelse bortfalder, men hvorved tillige al den Liberalitet og videnskabelige Frihed Nogen kan ønske sig, bliver muelig uden al Forurettelse, og Man vil da let kunne forklare sig min Forhaandelse, og jeg vil ærlig lægge til min Harm, over, i Anledning af et saa freldeligt, upartist og velmeent Forslag to Aar i Træk at høre de første Martigheder af Hr. Professor Clausen, som om jeg var en fanatisk Forsvægler af det Hierarchi, han selv, vitterlig eller uvitterlig, fører i sit Skjold. Hvor jeg netop taler den aandelige og kirkelige Friheds Sag, som Noget vi paa begge Sider bør slutte høit over den sørgelige Triumf af store Vold paa hinandens Samvittighed, der sigter han mig som den, der vil lægge min Troes Nag paa alle Sjæle, og med det Samme driver han paa, at den tusindaarige Daabs-Pagt i Stats-Kirken skal afløses, uden mindste Hensyn paa os, hvem det er en Samvittigheds og en Saligheds Sag at blive den tro indtil Døden!

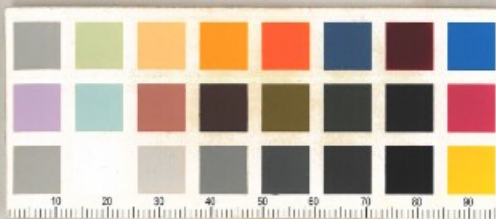
Dette burde være nok og meer end nok om saa klar en Sag; men neppe vilde dog Hr. Professor Clausen for sin egen Skyld saa aldeles blotte sig, dersom han ikke vidste, der endnu var en heel Deel Lærere, der kun behøvede at høre den gamle Lære, at de

Herrer Clausen er Kampene for Dødsning, samt for den religiøse og videnskabelige Frihed og føre Striden paa den humaneste og liberalste Maade, medens jeg, som betiendt, er Kampen for Morke, Dørtro og Mandstvang og sætter for disse med alle Barbariets og Fanatismens afstyrlige Daaben; Mange, siger jeg, behøvede kun at høre denne Lære, som de kan udenad, for alle at see det Mindste af hvad der ligger aabent for deres og hele Verdens Øine.

Derfor alene finder jeg det nobbentigt at tilføie et Par Ord om denne Berøis-Maade, i det Haab at overbevise vel ikke de selve Clausenianer, men dog de Neutrale om, at havde ovennævnte Berøis-Maade end ingen anden Feil, har den dog aabenbar den meget Glemme at gjælde noget ganske Andet end hvad Talen er om.

Spørgsmaalet er jo nemlig ingenlunde om de Hr. Clausen og mig: hvem af os der udmærker sig mindst ved Videnskabelighed, Tolerance, Humanitet o. s. v., thi derpaa berøer, Gud ske Lov! hverken den store Verdens eller det lille Danmarks Fred og Vre, Bø og Vel, saa vi gjorde sikkert Klogest i paa en bedre Maade at oversee vor egen Ringhed, naar vi behandle det store Spørgsmaal: hvorledes Dødsning og Samvittigheds-Frihed kan stee deres Blet iblandt os.

Saa snart vi nu imidlertid glemme vore Smaa-Personer og alt det Smaaavne, da finde vi strax at Fornuft og Erfaring er aldeles enige om tre Ting, som ene og alene bør afgjøre nærværende Sag. Først

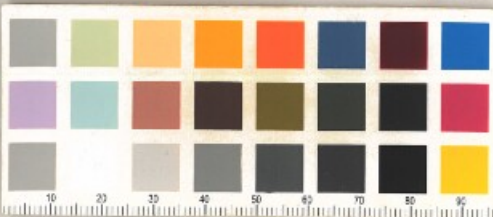

kan Man nemlig aldrig regne efter hvad en Enkelt eller et vist Sæt Folk kalder Lys og Mørke i Salighedens Sag, da Paven naturligvis ligesaa lidt som Luther vil kalde det han beskriver „Lys“ og det han anbefaler „Mørke“, medens det paa Troens Guemærker nodvendig til Dømmes-Dag maa blive videnskabelig tvivlsomt, hvem der i Grunden har Ret. Heraf følger at selv den sande Dplysning om aandelige Ting lader sig umuelig paatvinge, og allermindest med verdelig Magt, der tværtimod beslytter os i vor Tro, om vi har Røgen, og forbittrer os mod Tyranniet, Haanden vil øve over den frubaarne Aand, saa netop, dersom det attende Aarhundredes Dplysning er sand, gier det dens Aaben-Drægere tilfald Slam at ville udbrede den paa den mest bagvendte Maade. En- delig maa Man derfor kalde det topmaalt Daarlighed, naar en verdelig Øvrighed laaner sin Arm til den Umuelighed at onvende Folk med Sværd, hvorved Den kun forgriber sig paa Menneskets Helligdom og gjør sig forhadet hos sine bedste Underkattler, som unag- telig er dem, der baade har en om Samvittighed og Kraft til for Dens Skyld at taale hvad det skal være.

Lad os nu engang sætte, hvad jeg naturligvis er saa langt som muligt fra at indrømme, men hvad jeg gjerne lader staa ved sit Værd, lad os sætte at den Clausenske Dplysning baade i sin populære og videnskabelige Skikkelse var et uforligneligt Me- tier-Bær af den menneskelige Fornuft og For- stand, ja, for at gjøre det complet, lad os sætte, den var en feilfri, guddommelig Aabenbaring, saa vilde dog selv de største Mirakler, dens Dphavs-

mand kan have gjort, ikke kunne undtage den fra at være under lige Vilkaar med den gamle historiske Christendom, der nu i atten Aarhundreder har giærdet for en guddommelig Dplysning. Som med Denne maatte det ogsaa være med den Clausenske Dplysning, at Dens Apostler fik at have Taal- modighed med de Bantroe, som hverken deres Belaa- lenhed kunde vinde, deres Grunde overtyde eller deres Mirakler staae, da det efter Sagens Natur er umue- ligt at paatvinge Mennesker et aandeligt Lys, de en- ten ikke kan eller ikke vil modtage, og ligesaa umue- ligt for Andre end Gud at afgjøre, hvorvidt Blinds- heden er virkelig eller forfalskt. Kommer nu hertil at den gamle historiske Christendom har i det Mindste et stort Vidnesbyrd for sig af Erfaringen: saavel Millioner Enkeltes Erfaring, der i den fandt baade et Lys og et Liv, der gjorde dem lykkelige under Livets-Lobet og rolige paa Døds-Sengen, som Fol- kenes og Øvrighedernes Erfaring, der i denne Chris- tendom fandt et hidtil mageløst Livs-Princip, et Læge- Middel for Menneske-Naturens mange Sygdomme og Udviklings-Middel for Dens Evner; kommer Dette til, da seer Man let, at aldrig kunde Sværdet drages daarlignere for nogen Dplysning end for den Clausenske, der i det Mindste maa blive meget ældre end dens Dphavsmænd, for at vinde et saa- dant Vidnesbyrd af Erfaringen og saa god en Fordom hos redelige Sandheds-Benner, som den gammel- dages Christendom har.

Naar da nu Professor Clausen paastaaer, at den Danske Stats-Kirkes tusendaarige Daabs-Pagt som han end ikke kan nægte, vi spore hos de Christne

saa langt tilbage, som deres Kirke-Historie gaaer, at den absolut skal og maa omhyttes med en Næden, der takles ham og hans Fader, fordi det, efter deres Overbevisning, er det Samme at forsage Djævelen, som at troe paa ham, hvad Enhver kan see, er en gruelig Overtro, og især fordi jeg paa-
 staar, at Forsagelsen af Christi Fiende
 horer væsentlig med til de Christnes Trostads-Fed, og at Afstæffelse af den gamle Daabs-Pagt er Op-
 hævelse af det gamle Kirke-Samsind; naar Profes-
 sor Clausen paaistaar Sigt, da vækker det til-
 visse ikke den bedste Fjerd om hans Oplysning, da han som en oplyst Mand jo maatte indsee, at Man
 aldrig kan være længere fra at troe: stole paa en
 vis Person end naar Man forsøger ham, at vi hel-
 bredtes ingenlunde for hvad han kalder vor Overtro,
 ved at kranke i vor Samvittigheds-Frihed og at
 det kun er mahomedansk Oplysning, at den
 sande Guds-Ordsel skal indføres med Sværd-Slag.

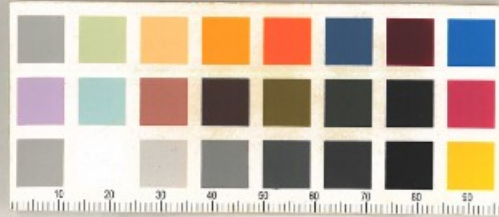
Men maaskee er det kun ved lidt Ubehændighed
 i Handteringen af Moders-Maalet, ei sjelden hos de
 meget Værde, at Hr. Professorens synes at ville have
 den gamle Daabs-Pagt affstæffet ved et Magt-
 Sprog, medens det kun er hans Mening, at han
 og hans Fader og Tilhængere vil have Lov til at
 forkaste den?

Det skulde være mig klart, om Hr. Professorens
 dog saaledes i een Ting var enig med mig, men
 ham maatte i saa Fald den Enighed være meget
 forhaadt, siden min lille Bog om Daabs-Pagten, der
 netop foreslaar en billig Deling, er den Eneste af
 Mine, han har søgt at nedrive. Man maa da vel

anlæge, hvor rimeligt det end er, at Hr. Professo-
 ren virkelig ønsker, at jeg og alle Ligesindede skulde
 tvinges til hvad der i vore Dine er Sjæls Fortæ-
 belse: at frastalde vor Daabs-Pagt, og, vilde vi
 stræbe at holde paa den for os og vore Børn, da hens-
 rettes eller benaades med Tugt-Huset, og er det vir-
 kelig hans Mening, da er jeg dog vis paa, ikke ret
 mange Dannemænd misunde ham den høiere Op-
 lysning i Salighedens Sag, hvoraf noget saa Him-
 melraabende skulde være den første prælliste, i det
 virkelige Liv indgribende Følge.

Nei, vel kan jeg begribe, at alle De, der sy-
 nes bedst om det attende Aarhundredes Oplysning,
 ansee det for en Smaaating, hvad vi kalde „en
 Saligheds Sag“, og at de bare lidt Nag til Dr-
 thodorene, hvis Fædre pressede til Kirke-Gang
 og Skrifte-Maal; men naar de mærke, at hvad
 Hr. Professorens farer i Harnisk over, er slet ikke
 andet end et Forslag af mig, hvorved deres Børn
 saavel som mine sikkes mod hierarchiske
 Betræbelser under alle Farver, da vil selv de sikkest
 finde, at hans Seier over et saadant Forslag vilde
 i sig selv være sørgelig nok, at den ikke skulde sig-
 ves med en Religiøns-Forsølgelse mod mig og den
 gamle Stats-Religiøns øvrige troe Tilhængere, der
 ei kunde bevæges til at bygge vort Saligheds-Haab
 paa Clausens Oplysning i Modsigelse med hele den
 Christne Menigheds Vidnesbyrd, eller ombytte en
 Daabs-Pagt, hvis Apostoliske Rigtighed neppe kan be-
 strides, med en Splinter-Ny, der, som saadan, selv
 beviste sin Uægtighed.

Hvorvidt det for Resten vilde være paa seligt og

gavnligt, at det vigtige praktiske Spørgsmaal, om
Veien til en virkelig Samvittighedsfri-
hed, blev mundtlig drosket mellem Mand af de
modsatte Partier, tør jeg vel ikke sige for vist; men
tungt er det unægtelig, hvis Man ikke i en saa vig-
tig Sag kan opfordre den Modstander, som skriftlig
snoer sig fra den med Uartigheder, til mundtlig at
holde Stand og forsvare sin Afsærd. Jeg føler i
det Mindste, at hvorvel det laae i Sagens Natur,
at jeg ei selv maatte fordunkle det praktiske Spørge-
maal om Samvittighedsfrihed ved at indlade mig
paa alle de Theoretiske: om vor Daabes-Pagts Apo-
stoliske Rægtighed, om Djævelens Tilværelse, efter Strif-
tens og Hærrensens Dom o. s. v. som det ved denne
Leilighed har behaget Professorens at oplæse og paa
sin Vis at afkræve, saa anseer jeg mig dog forplig-
tet og erklærer mig villig til at gjøre mundtlig Rede
for alle mine kirkelige Paastande, naar Hr. Profes-
sor Clausen først vil gjøre Rede for sin ur-
melige Skade over min lille Bog om Daabes-
Pagten og sine Udsagn paa mig i den Anledning.
Ja, med det Gængse Ny Testament ved Haanden
og med den Enkle Forstand i Panden, Gud har givet
mig, vil jeg i saa Fald forsvare min Christendoms
Rægtighed mod alle de Indvendinger, ikke blot Hr.
Professor Clausen men hvilken som helst sunderet
Mand, i eller udenfor det Theologiske Fa-
cultet, derimod vil oplæse. At overbevise Folk
paa Mandens Enemærker kan Man ligesaalet være
forpligtet til, som til at omvende dem; men at for-
svare sine Paastande, naar forlanges, med Mund og

